

CRISIS MANAGEMENT: THEORY AND THE CASE OF TURKEY

Burcu BEKTAŞ*

*Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
burcuubektas27@gmail.com, ORCID: 0000 0003 1515 8612

Received Date: 10.03.2021 Revised Date:08.04.2022 Accepted Date:13.05.2022

Copyright © 2022 Burcu BEKTAŞ. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Crisis; It is the effect of unpredictable, unpredictable changes and developments in the national or international framework on the state at the macro level, and businesses and companies at the micro level. It gives signals at certain points before crises occur. The government and companies should take crisis management measures by taking these signals into account. Otherwise, the crisis will be inevitable. Strict measures should be taken to ensure macroeconomic stability before the crisis. During the crisis, the Central Bank should restore the lost confidence in the market. In November 2000 and February 2001 crises, the Central Bank could not meet its daily liquidity needs, so banks came to the brink of bankruptcy. The applied exchange rate policy caused the crisis to deepen even more. The aim of this study; It shows the crisis management policies implemented by the monetary authorities against the heavy losses caused by the crises in the Turkish economy.

Keywords: Crisis Management, Financial Crisis, 2000-2001 Crises.

KRİZ YÖNETİMİ VE TÜRKİYE İÇİN BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET

Kriz; tahmin edilemeyen, önceden bilinmeyen ulusal veya uluslararası çerçevede meydana gelen değişim ve gelişimlerin makro düzeyde devleti, mikro düzeyde işletme ve firmaları etkilemesidir. Krizler meydana gelmeden önce belirli noktalarda sinyaller verir. Devlet ve firmalar bu sinyalleri dikkate alarak kriz yönetimi tedbirleri almalıdır. Aksi takdirde kriz kaçınılmaz olacaktır. Kriz öncesinde makroekonomik istikrarın sağlanması için sıkı tedbirler alınmalıdır. Kriz döneminde ise Merkez Bankası piyasada yitirilen güveni yeniden sağlamalıdır. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizinde Merkez Bankası günlük likidite ihtiyacını karşılayamamış dolayısıyla bankalar iflas eşğine gelmiştir. Uygulanılan döviz kuru politikasının krizin daha da derinleşmesine sebep olmuştur. Bu çalışmanın amacı; krizlerin Türkiye ekonomisinde meydana getirdiği ağır kayıplara karşı para otoritelerince uygulanan kriz yönetimi politikalarının neler olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kriz Yönetimi, Finansal Kriz, 2000-2001 Krizleri.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar, kuruluşlar krizler ile karşı karşıya kalmıştır. Kurumlar, bireyler ve toplumlar varlıklarını devam ettirebilmesi için ulusal ve uluslararası çerçevede meydana gelecek olan değişimleri veya gelişimleri yakından takip etmelidir. Krizlerin meydana gelmesi toplumun ve/veya kurumların ve/veya bireylerin gelişen dünyada, teknoloji de meydana gelen hızlı değişimleri ve buna bağlı gelişen teknolojiyi yeterince tam ve doğru şekilde uygulayamamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yönetimde yanlış kararların alınmasına bağlı olarak kriz sürecine girilmektedir. Gelişen teknolojiye bağlı olarak tüm dünya birbirine bağımlı hale gelmekte dolayısıyla ekonomik, sosyal, siyasi hayatın her alanında karmaşık bir yapıya sebep olmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen kriz sadece o ülkeye yansımamakta aynı zamanda diğer ülkelere, işletmelere ve insanlara yansımaktadır. Kurumlar kriz aşamasına geldiklerinde daha fazla çalışma temposu ile içinde bulunulan kriz sürecinden çıkmayı amaçlar. Bu süreçte işletme krizden kurtulmanın yolunu hızlı karar alma ve alınan kararı uygulama olarak görmektedir. Fakat alınan karar ve karara bağlı alınacak yanlış uygulamalar krizin daha da ilerlemesine sebep olacaktır. Alınan her kararın olumsuz sonuçlara sebep olacağı düşünülse de krizlerin ve alınan kararların iyi yönetilmesi sonucunda olumlu sonuçlarda görülebilmektedir.

1980'lerden sonra finansal gelişmelerin hız kazanması ile birçok ülke uluslararası ekonomiye geçiş yapmış ve sonrasında yeni politikalar uygulayarak finansal gelişmeleri benimsemeye başlamıştır. Türkiye ve birçok ülke küresel ekonominin yeniliklerine ve gelişmelerine tam olarak uyum sağlamakta güçlük çekmiş dolayısıyla bu dönemlerde ekonomiye uyum sağlayacak önlem ve stratejiyi belirlemede zorlanmışlardır. Finansal sıkıntıların artması ile 1990' dan itibaren krizler meydana gelmeye başlamıştır. Krizlerin başlaması ile birçok ülke finansal krizden kurtulmanın yollarını aramıştır. Kriz sürecinden kurtulmanın yolu ise ekonomiye doğru bir şekilde uyum sağlayacak politikaların uygulanmasıydı. Krizlerin meydana gelmesine neden olan sebepler neydi? Kriz sürecinden kurtulmanın yolu olarak hangi politikalar uygulandı? Bu soruların cevabı çalışmamızda yer alacaktır.

Bu çalışmanın ilk kısmında kriz kavramına, krizin özelliklerine yer verilerek krizin oluşum süreci incelenmiştir. Sonrasında 2000 Kasım-2001 Şubat Krizinin

nedenleri, Türkiye ekonomisine etkisi ve Türkiye de kriz sürecinde uygulanan politika ve yöntemler araştırılmıştır.

2.Kriz ve Krizin Özellikleri

Literatürde birçok farklı kriz tanımı yer almaktadır. Bazı tanımlarda kriz, olağanüstü durumlarda meydana gelen deprem, sel, nükleer saldırılar, doğal afet tehlikelerinin yanında borsa ve finans piyasalarında meydana gelen sıkıntılar kriz olarak adlandırılmaktadır (Aykaç, 2001: 125). Belirli bir nedene bağlı meydana gelen durumlar kriz olarak adlandırılmaktadır. Birçok kriz tanımı yer almasına rağmen ortak görüş birliği içerisinde yer alan tanımlardan biri; Temel öğelerin, belirli bir kurallar çerçevesinde işleyişinin bozulmasına bağlı olarak olumsuz yönde etkilenmesine kriz adı verilmektedir (Rosenthal ve Kouzmın, 1997:277). Kriz tanımında dikkat edilmesi gereken önemli bir etken stres, endişe, panik gibi kavramların kriz olarak nitelendirilmesidir. Fakat söz konusu konuya işletme yönetimi açısından bakıldığında, işletmenin karar mekanizmasını sıkıntıya sokan, doğal işleyiş dengesinin bozulmasına neden olan gerilim durumudur (Tağraf ve Arslan, 2003: 150).

Yukarıda belirtildiği üzere, kriz birçok açıdan farklı tanımlanabilmektedir. Ancak krizi ayırt eden birkaç temel unsur vardır. Dolayısıyla olağanüstü bir durumun kriz olarak nitelendirilebilmesi için belirli unsurları içermesi gerekmektedir. Krizin temel özellikleri aşağıda yer almaktadır. Bunlar (Boin, 2004: 168-169);

- Önceden öngörülemeyip istenmeyen ve beklenmeyen bir durum ile karşılaşılması
- Şirketlerin krizi önleme mekanizmasının olumsuz olması,
- Krizler gündelik hayatta olması beklenen olaylar değildir, olağandışı durumlar karşısında şirketlerin varlığını tehdit etmekte,
- Kriz süreci zorlukları ve güçsüzlükleri beraberinde getirmekte dolayısıyla üstesinden gelmek için tam ve doğru bilginin bulunamaması,
- Ani karar verme zorunluluğu içerisine girme,
- Karar mekanizmalarında korku, endişe ve gerileme neden olma

Krizler ani şekilde meydana geliyor olsa da doğal afetlerden meydana gelen krizler haricinde diğer faktörlere bağlı ortaya çıkan krizler oluşum aşamasında belirli noktalarda sinyaller verir. Bu sinyallerin para otoritelerince ve firmalar tarafından dikkate alınmayıp önlem alınmaması sonucunda krizler meydana gelir. Kriz oluşum aşamasına aşağıda değinilecektir.

a. Körlük

Bu süreçte yöneticiler iç ve dış faktörlere bağlı örgütleri tehdit eden sinyalleri tahmin edebilir, fakat bu olumsuz sinyalleri anlama ve doğru teşhis etme noktasında başarısız olurlar. Kriz öncesi süreçte işletmelerin iyi sonuçlar elde etmesi işletmenin güçsüz yönlerine ve eksikliklerine karşı duyarsız kalmasına neden olmuştur. İşletmenin var olan durumunun sadece olumlu yanlarının görülmesi olumsuzlukların ise önemsiz görülerek göz ardı edilmesidir. Tüm bu nedenler doğrultusunda örgütler krizi algılayamadığı için gerilim ve iletişim sıkıntısı ortaya çıkacaktır (Tağraf ve Arslan, 2003: 151).

b. İşlemeçlik

İşletme yönetimi performans gücünün düşük olmasına karşın faaliyetlerini sürdürmeye devam edecektir. Yönetim kriz sürecinde alınması gereken önlemleri alamamakta dolayısıyla krizin etkisi artmaktadır (Köroğlu, 2018:15).

c. Hatalı Eylem

İşletme yönetiminde problemlerin ortaya çıkması ile ileriye yönelik riskler de artış olacaktır. Dolayısıyla işletme yönetimi alması gereken kararlarda çelişkiye düşecektir. En bilinen fikirler ile çözüm sağlanmaya çalışılacaktır. Kriz sürecinde herkes tarafından uygun görülen faaliyetlere yönelerek endişe ve stres azaltılır. Fakat işletme yönetiminin bu değişikliği yapması kriz sürecinden çıkışta doğru karar alma ihtimalini de düşürecektir (Dinçer, 1992: 328).

İşletme yönetiminin performans gücü azaldıkça işletmede endişe ve stres artacaktır. Stres ve endişe içerisine giren çalışan bireyler meydana gelen sorun karşısında çözüm bulma gücü azalacak ve yanlış karar alma ihtimalinde artış olacaktır. Hataların zamanla artmasına bağlı işletmelerde hoşgörü ve anlayış oranı azalacaktır dolayısıyla koordinasyonun güçsüzleşmesine sebep olacaktır (Çetin, 2001:29).

d. Kriz Dönemi

Kriz sürecinde meydana gelen olumsuzlukların tamamı önlenebilir nitelikte olmayabilir. Dolayısıyla bu süreçte kriz yönetimi, krizi önlemeyi kolaylaştıran teknik müdahaleleri, planları, kaosu minimum seviyeye indirmek için bilgi ve becerilerin tümünü kapsamaktadır (Sapriel, 2003: 348). Her ne sebeple olursa olsun kriz ile karşı karşıya kalan toplum, kurum veya bireyler krizi en az zararla atlatmak için çözüm yolları arayacaktır.

Kriz meydana gelmeden önce birtakım belirtiler gösterecektir. Yönetim krizin meydana getireceği zararı önceden tespit edip önlemini aldığı ölçüde başarılı olacaktır. Yönetim krizin etkilerini hissetmeye başladığından itibaren krizi önleyici ve etkilerini minimum seviyeye getirerek azaltan kriz yönetimini uygulamalıdır (Karakaya, 2004: 227).

3. Türkiye’de 2000 Kasım- 2001 Şubat Krizinin Değerlendirmesi

Kasım 2000 ve sonrasında Şubat 2001 Krizleri peş peşe yaşanan ve Türkiye ekonomisinin ağır kayıp vermesine neden olan bir dönemi kapsamaktadır.

3.1. Kasım- 2000 Krizi

Krizin nedenleri araştırıldığında öncelikle Türkiye’de yeterli üretimin yapılamamasına bağlı bütçe ve kamu açıkları artmıştır. Buna ilaveten dış ticaret açığı da artarak ekonomi krize açık hale gelmiştir. Krizin temel nedenleri araştırıldığında yapısal sorunlar, uygulanan yanlış politikalar, iç ve dış açıkların artışı, vergilerde kayıpların artması, enflasyonun artışı gibi unsurlar gösterilebilir (Turan, 2011: 70). Güney Asya ve Rusya Krizinden sonra Türkiye ekonomisinde yaşanan olumsuz sonuçlar Türkiye ile IMF arasında mali destekli anlaşmaya sevk etmiştir. Stand-by anlaşması olarak geçen mali destek anlaşması üç yılda hedeflenen unsurlar içermektedir. Bu hedefler ise;

√ Tüketici enflasyonunu 3 yılda tek haneli rakama indirmek

√ Reel faiz oranlarını belirli seviyede azaltmak

√ Ekonomide kaynak dağılımında adaletin sağlanması ve ekonomi kaynaklarının randımanlı kullanımını sağlamak

√ Sıkı maliye politikası ile faiz dışı fazla sağlamaktı (TCMB, 2001: 13-34).

Uygulanan politikalarda sonucunda faiz oranlarında beklenen seviyenin üzerinde düşüş gerçekleşmiştir. Döviz kurunun sabitlenmesine bağlı kurlara olan talep artmış ve döviz ile borçlanma tüm topluma cazip gelmiştir. Tüketim artışına bağlı ithalatta artışın olması cari açığın artmasına sebep olmuştur. Euro ve Dolar paritesinde Euro’nun Dolara karşı değer kaybetmesi cari açık sorununu artırmıştır (Gürkan Yay ve Yılmaz, 2001: 47-55). Kasım 2000 yılında meydana gelen olumsuzluklar likidite krizi olarak sonuçlanmıştır. Krizin nedenlerine bakıldığında öncelikle enflasyon düzeyi, faiz oranları, cari açık ve bankacılık sektörünün yapısal sorunları araştırılmalıdır. Temel hedefleri arasında enflasyonu tek haneli rakama düşürmek olsa da bu beklenti biraz zaman aldı. Enflasyonun hızlı düşüşü beklenirken faiz oranları ani bir düşüş yaşamıştır.

Tablo 1. 12 Aylık Cari Açık/Döviz Rezervi Oranı (1999–2001)

Ay	12 Aylık Cari Açık	12 Ay Sonra Beklenen TEFE Enflasyonu (%)	12 Ay Sonra Kur Sepeti Değişmesi
1999/12	0,059	44,1	19,9
2000 1	0,102	37,5	18,5
2	0,152	38,6	17,1
3	0,215	38,0	15,7
4	0,229	36,03	14,8
5	0,267	35,3	13,8
6	0,277	34,9	12,08
7	0,286	33	12,3
8	0,335	34	11,8
9	0,336	32,2	11,4
10	0,392	30,5	11,2
11	0,467	29,9	10,9
2001 1	0,498	27,1	10,7

Kaynak: (Uygur, 2001: 21) (<http://www.tek.org.tr>)

Faiz oranlarındaki ani düşüş tüketim artışına neden olmuş dolayısıyla tüketim artışı da ithalat artışına sebep olmuştur. Sabit döviz kuru sistemine bağlı ulusal paranın yabancı para karşısında değer kazanması sonucu ihracat hacmi daralırken ithalatta artış gerçekleşmiştir. Tüm bunların sonucu ise cari açık artışıdır. Tablo 1’de cari açığın aylara göre artışı açıkça görülmektedir. 2001 yılına kadar sürekli artış halinde olan cari açığı maalesef mevcut rezervler karşılamakta zorlanmıştır. Tüm faktörler Kasım 2000 Krizinin patlak vermesine neden olmuştur. Krizin meydana gelmesinde diğer önemli etmen ise bankacılık sektörüdür. Uygulamaya konulan programın bankacılık sisteminin yapısal sorunlarına bağlı likidite krizine zemin hazırlamıştır (Uygur, 2001: 66).

Bankacılık sektöründe yaşanan olumsuz gelişmeler ekonominin genelinde birçok sorunlara neden olmuştur. 2000 Kasım ayında başlayan likidite sorunu enflasyonu tek haneli rakamlara düşürmeye çabalayan programın zedelenmesine sebep olmuş, gecelik repo faizlerinin artması ile Merkez Bankası likidite sağlama yoluna giderek krizin etkisini biraz olsun durdurabilmiştir. Bankacılık sektörünün yapısal sorunları ekonomiyi olumsuz etkilerken bu sorunların temel unsurları bulunmaktaydı (Toprak ve Demir, 2001: 13);

- 1.Devletin sağladığı tasarruf mevzuatının süresinin gereğinden fazla uzatılması,
- 2.İç borçlanma çoğunlukla bankalardan sağlanması,
- 3.Yanlış kur politikası,
- 4.Kamu bankalarının farklı finansman aracı olarak görülmesi idi.

Bankaların iflasa karşı korunması amacıyla alınan tasarruf mevzuatı güvencesi bankaların iyi niyeti suistimal etmesi ile sonuçlanmış dolayısıyla bankalar riskleri göz önüne almayarak yanlış stratejiler uygulamıştır. Ekonominin bir diğer önemli problemi ise iç borçlanmadır. Kamunun hızla artan harcamaları iç borçlanmaya neden olmuş dolayısıyla bankalar, devlete yurt dışından borç alarak fon sağlamıştır (Uygur, 2001: 15). Kriz, ekonominin bütününden oluşan sorunlardan ortaya çıkmıştır. Yanlış kur çıpasına bağlı cari açık artışı ve beraberinde enflasyonun tek haneye indirilme süresinin beklenen süre içerisinde olmaması öte yandan faizlerin artışı krizi tetikleyen önemli etkenlerdir (Sönmezay, 2007: 72).

3.2. Kasım 2000 Krizinin Etkileri

Kasım 2000 Krizi özellikle banka sektörüne ciddi ölçüde zarar vermiş Türkiye ekonomisini krize açık hale getirmiştir. Kriz kamu yöneticileri tarafından yanlış strateji ve uygulamalar ile yönetilmiştir. Merkez Bankası kriz yönetiminde piyasaya likidite sağlayarak krize kısa süreli çözüm bulma arayışı içerisinde girmiştir. IMF Başkan yardımcısı Stanly Fisher krizin hatalı kur uygulamasına bağlı cari açık artışına ve döviz talep patlamasına neden olduğunu belirtmiştir. IMF programı Türkiye’de ödemeler bilançosunu olumsuz etkileyerek programın uygulanmasının hatalı olduğunu düşünen görüşler ortaya çıkmıştır. Kriz sonrasında değişen amaçları barındıran detaylı ek niyet mektubu IMF’ye teslim edilmiştir (Turan, 2011: 71).

3.3. Şubat 2001 Krizi

19 Şubat 2001’de Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı ve Başbakan arasındaki siyasi gerginlik Kasım 2000 Krizinden daha büyük ölçekte döviz endeksli bir krize neden olmuştur. Dövizde yabancı bankaların yanında yerli bankalarda talepte bulunarak krizin boyutunu artırmışlardır. 2000 Krizinin sonrasında düzenlemelerin ve dengenin yeniden sağlanması için belirli çalışmalar yapılmış fakat göz ardı edilen ve 2001 krizini tetikleyen belirli temel unsurlar ortaya çıkmıştır. Bunlar;

2000 Kasım Krizinde faizler aşırı yükselmişti dolayısıyla bu dönemde faizlerin %30'lara çekilmesi bir çözüm olarak görülmüştür. Fakat bu çözüm yolu uzun süreli değil

kısa süreli bir çözüm olmaktadır. Faiz oranlarının düşmesine bağlı olarak yabancı sermaye çıkışı Şubat ayı içerisinde 4 milyar dolara ulaşmıştır. Burada önemli olan yerlilerinde dövize olan talep artışıdır. Faiz artışının yanında döviz krizinin de artması 2001 Krizinin zeminini hazırlamıştır. Dövize olan aşırı talep karşısında Merkez Bankası daha fazla dayanamayarak 1 \$ + 0,77 Euro olarak belirlenen kur Temmuz 2001'e kadar sürmesi amaçlanırken bu hedef yerini dalgalı kura bırakmıştır.

2000 Kasım Krizinde yabancıların menkul değerleri satarak yurt dışına gitmeleri sonucunda krizin tetiklenmesi Aralık'ta ise IMF'den gelen yardım ile geçici olarak krizin etkisi atlatılırken Şubat krizinde çok daha büyük sermaye çıkışları olmuştur. Yüksek enflasyondan kurtulmayı ve ekonomik istikrarı hedefleyen Enflasyonla Mücadele Programı Şubat Krizi ile son bulmuştur. Krizin bizlere yol gösterdiği birçok unsur bulunmaktaydı. Bunlar;

- Yerli ve yabancıların güveni sağlanmamışsa,
- Ülkenin yeterli döviz rezervi yoksa,
- Ülke yüksek faiz oranlarına karşı yerli ve yabancıları döviz tercihlerinde engelleyemiyorsa kriz kaçınılmazdır (Doğan ve Özekicioğlu, 2005: 156,157).

3.4. Şubat 2001 Krizi Etkileri

Ekonomide dövize olan talebin artışı, cari açıkların artışı, sisteme olan güvenin zedelenmesi, banka iflaslarının artışı 2001 Şubat Krizinin ekonomiye etkisini göstermektedir. Merkez Bankasının Kasım 2000 Krizinde ve Şubat 2001 Krizinde döviz rezervlerini korumak için katı kurallar uygulaması Merkez Bankasına olan güveni zedelemiştir. Özellikle Şubat Krizinde bankaların sorunları çok daha fazlaydı. Bu dönemde kur riski de bankacılık sektöründe yüksek sermaye kayıplarına neden olmuştur. Ekonomi Şubat krizinden sonra gerilemiş 19 Banka iflas etmiştir. Enflasyon oranı 2000 yılında 53,7 iken 2001 yılında 57,7' ye çıkmıştır. İç borç stoku 2000'de 36.420.620 Milyar TL iken 2001 yılında 122.157.260 Milyar TL ile 4 katına çıkmıştır (DPT).

2000 ve 2001'de meydana gelen krizler ekonominin tamamını etkilemiş ve sorunlarla başa çıkmanın güçleşmesine neden olmuştur. II. Dünya Savaşından sonra 2001 yılı ekonomi tarihinin en büyük krizlerinden biri olarak görülmüştür. Enflasyon artışı ile iç borç ve dış borçta artış olmuş, Türkiye yaşanan bu ağır krizin etkisini 2002 yılında daha ağır ödemiştir. Yoksulluk seviyesi artmış, IMF'den sağlanan fon ile 3 yıllık yeni ekonomik program hazırlanmıştır (Karluk, 2005: 428).

4. 2000-2001 Krizlerinde Kriz Yönetimi ve Kriz Sonrası Yeni Program

2000 yılında Türkiye ile IMF arasında imzalanan 17. Stand-by belirli hedefleri içermekteydi. Fakat belirlenen bu hedefler para otoritelerince doğru planlanmayarak krizi tetiklemiştir. Merkez Bankasının kriz sırasında almış olduğu kararlar krizi daha da derinleştirmiştir. Bunlar ise şöyledir;

- Hatalı kur uygulaması döviz talep patlamasına neden olmuş Merkez Bankası ise serbest kur uygulamasına geçmek yerine geçici çözümler uygulamıştır.

- Döviz talep artışına bağlı TL talebinde de yükseliş olmuş dolayısıyla faiz oranları artmıştır. Merkez Bankası mevcut rezervleri koruma amacıyla faiz oranlarındaki artışı göz ardı etmiştir. Bankaların piyasada borç bulması güçleşmiş ve likidite krizi yaşanmıştır. Likidite krizi faiz oranlarındaki artışı daha çok tetiklemiştir. Merkez Bankası faiz oranlarındaki bu ciddi artışa karşı daha sıkı önlem alabilseydi mevcut rezervlerde kayıp bu kadar yüksek oranda gerçekleşmeyebilirdi.

- Kasım 2000 Krizinde var olan döviz kurunun sürdürülmesi ile döviz satışı hayli artmıştır. Döviz satışına bağlı likidite sıkışıklığı yaşanmış ve Merkez Bankası bunu gidermek için 3.9 Katrilyon likidite desteği sağlamıştır. Fakat piyasaya verilen likiditeler tekrardan dövize çevrilmiştir. Merkez Bankasının piyasaya likidite sağlaması maalesef faiz oranlarında ciddi artışa sebep olmuştur.

- Merkez Bankası krizden etkilenen bankalara karşı destek verme görevine sahiptir. Bu dönemde Merkez Bankası krizden etkilenen bankalara karşı fon sağlama da yetersiz kalmıştır (Çolak,2001: 23).

- Merkez Bankası iflas etme durumuna gelen bankaları Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu (TMSF) ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) katarak banka sahiplerinin ödemeyi gerçekleştiremeyeceği durumlarda TMSF'nin bu görevi üstlenmesini sağlamıştır.

-Para otoritelerince alınan kararda TL'nin 1\$+0.77 Euro ya sabitlenmesi ödemeler dengesinde meydana gelen açığın en önemli sebebi oldu. Kriz döneminde Merkez Bankasının krize anında müdahalesini ertelemiştir.

Yukarıda saydığımız birçok nedene bağlı Merkez Bankası kriz esnasında panik halinde birçok yönetim kararı almıştır. Alınan bu kararlar kriz esnasında geçici çözüm odaklı kararlar olmuştur (Ateş, 2003: 78-79). 2000 ve 2001 Krizinde uygulanan Enflasyonu düşürme programının başarısız olması sonrasında 14 Nisan tarihinde IMF

denetiminde yeni bir politikanın uygulanması kararı alınmıştır. “Güçlü Ekonomiye Geçiş”(GEGP) adıyla tanımlanan programı Kemal Derviş 14 Nisan tarihinde tanıtmıştır. Uygulanacak olan programda enflasyonla mücadelede istikrarı sağlamak ve ekonominin bir daha bu krizle karşı karşıya kalmaması için yapılandırma yapılması, krizden en çok etkilenen bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması, gelir dağılımında adaletin sağlanması, makro ekonomik stratejilerin etkin kullanımı asıl amaçları olmuştur (Eğilmez ve Kumcu, 2002: 332). Güçlü Ekonomiye Geçiş Programında yukarıda belirtilen hedefleri gerçekleştirebilmek için;

- Ekonominin tekrardan yapılandırılmasında siyasi taahhüdün ve desteğin gerekliliğini,

- Kamuda rasyonel olmayan müdahalelere yer verilmemesi, iyi yönetimin esas alınmasını,

-Piyasada güven ve istikrarın sağlanmasını,

Bu maddelerin gerçekleştirilebilmesi aşağıda belirtilen üç maddeye dayandırılmıştır. Bunlar;

-Krizden etkilenen bankacılık sektöründe yapısal sorunlara bağlı bozulmaların düzeltilmesi ve özel sektörde ekonominin yeniden düzenlenmesi,

- Maliye ve para politikaları ile enflasyonla mücadele edilmesi,

-Makroekonomik istikrar, büyüme ve yoksulları korumayı amaçlayan ücret ve maaş politikaları şeklindedir (Hazine Müsteşarlığı, 2001: 12-13).

Yukarıda belirtilen üç maddenin gerçekleşmesinde temel koşul ise makroekonomik denge sağlanmasıdır. Makroekonomik denge ise ekonomide meydana gelecek olan daralmaya bağlı toplumun her kesiminin fedakarlığını içermektedir. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının temelinde; Türkiye ekonomisinde yapısal düzenlemelerin yapılması durumunda, dünya ekonomisinde meydana gelebilecek gelişme ve değişmelere sağlıklı biçimde uyum sağlayabileceği daha hızlı büyüüp gelişebileceğidir (Ay ve Karaçor, 2001: 73).

5. SONUÇ

Türkiye ekonomisinde makro ekonomik dengesizlikler beraberinde ekonomik daralmayı ve krizi meydana getirmektedir. Krizler bankacılık sektöründe ilk olarak etkisini göstermekte sonrasında ise döviz krizleri ile ekonomi de daralmalar meydana gelmektedir. Bu durumda ekonomide istikrar politikasının uygulanması oldukça önem

arz etmektedir. Türkiye ekonomisinin borç batağından kurtulması, ekonomik istikrara kavuşması ve yanlış kur politikalarından vazgeçerek devletin ekonomide düzenleyici ve denetleyici görev üstlenmesi şarttır. Türkiye 2000 Kasım ve 2001 Şubat tarihlerinde dönemin en büyük krizini yaşadı. Krizlerin yaşanmasının önemli ortak noktası ise; kriz döneminde siyasi istikrarsızlığa bağlı yanlış politika uygulamasıdır. Krizlerin meydana gelmesinden sonra başka bir krize karşı önlem alınmalıdır. Önlemler sayesinde uluslararası herhangi bir krize karşı güçlü bir kriz yönetimi merkezi sağlanacaktır.

Kriz döneminde Merkez Bankası likidite sıkışıklığını karşılamalı, döviz talebi patlamasına karşı serbest kur politikası uygulamasına geçilmeli, iflas eşiğine gelmiş bankaların ayakta kalabilmesi için likidite temini, yabancı yatırımcıları ülkeye çekecek strateji ve politikalar düzenlemesi kriz sürecinde uygulanması gereken önemli politikalardır.

Yukarıda belirtilen kriz döneminde uygulanması gereken politikalar 2000-2001 krizlerinde yerine getirilememiştir. Sonuç olarak; Türkiye ekonomisini gelişmiş ülke seviyesine çıkarmak için ülkeler arasında iş birliği güçlendirilmeli ülkenin üretim artışı için her türlü gayret gösterilmelidir.

REFERENCES

- ATEŞ, K. (2003), “Kriz Yönetimi: Teori, Tartışma ve Türkiye Örneği”, Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt XXII Sayı:1 63-81.
- AY, A., Karaçor, Z. (2001), “2001 Sonrası Dönemde Türkiye Ekonomisinde Krizden Büyüme Geçiş Üzerine Bir Tartışma”, Selçuk Üniversitesi İİBF Dergisi, 16 67-86.
- AYKAÇ, B. (2001), “Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi”, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 3 (2) 123-132.
- BOIN, A. (2004), “Lessons from Crisis Research”, International Studies Review 6(1): 165- 194.
- ÇETİN, A. (2001), “Örgüt- Çevre Etkileşimi Açısından Kriz Yönetimi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Erzurum.
- ÇOLAK, Ömer F. (2001), “Finansal Kriz ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri”, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 2 (4) 15-30.
- DİNÇER, Ö. (1992), Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. Timaş Yayınları İstanbul.
- DOĞAN, S. ve Özekicioğlu, H. (2005), “Güney Kore ve Türkiye’de Uygulanan IMF Politikaları”, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi, 6 (1) 147-176.

- EĞİLMEZ, M. ve Kumcu, E. (2001), Ekonomi Politikası ve Teori ve Türkiye Uygulaması, 6.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- GÜRKAN, G., Yay, T. ve Yılmaz, E. (2001), Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Finansal Düzenlemeler. İstanbul Ticaret Odası. Yayın No: 2001-47.
- KARAKAYA, A. (2004), “Stratejik Yönetim Sisteminin Kriz Yönetimine Katkısı Üzerine Bir Araştırma”, Teknoloji, (7) 1-2 225-233.
- KARLUK, R. S (2005), Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm. Beta Yayınevi, İstanbul.
- KÖROĞLU TERZİ, G. (2018), “Kriz İletişiminde Kuramsal Savunca Kuramı: Türkiye’deki Krizlerin Özür Metinlerinin İncelenmesi”, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- ROSENTHAL, U. ve Kouzmn, A. (1997), “Crises and Crisis Management: Toward Comprehensive Government Decision Making”, Journal of Public Administration Research and Theory. 7 (2) 277-304.
- SAAPRIEL, C. (2003), “Effective Crisis Management: Tools and Best Bractice for the New Millennium”, Journal of Communication Management, 7(4), 348-355.
- SÖNMEZAY, N. (2007), “1990 ve Sonrası Dönemde Türkiye’de Ekonomik Krizlerin İşgücü Piyasasına Etkisi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- T.C. HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI (2001), Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı: Hedefler, Politikalar ve Uygulamalar. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlık Matbaası 1-30.
- TAĞRAF, H. Arslan, N T. (2003), “Kriz Oluşum Süreci ve Kriz Yönetimine Proaktif Yaklaşım”, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi, 4 (1) 149-160.
- TCMB. (2001), 24 Nisan 2001 Tarihli Hissedarlar Genel Kurulu'na Sunulan Altmış dokuzuncu Hesap Yılı Hakkında Banka Meclisi'nce Hazırlanan Faaliyet Raporu Bilanço, Kâr ve Zarar Hesabı Denetleme Kurulu Raporu, Yıllık Rapor 2000. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Anonim Şirketi.
- TOPRAK, M. Demir, O. (2001), “Türk Bankacılık Sektörü: Sorunlar. Krizler ve Arayışlar”, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi 2 (2) 1-26.
- TURAN, Z. (2011), “Dünyadaki ve Türkiye’deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi 4 (1) 56-80.
- UYGUR, E. (2001), “Krizden Krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri”, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni 2001/1.

İnternet Kaynakları

www.sbb.gov.tr/temel-ekonomik-gostergeler (erişim tarihi: 15.04.2022)